

Antonia Michaelis

PASAKININKO ISTORIJA

KAI MEILĖ
PERŽENGLIA
RIBAS

2012 M.
VOKIETIJOS
JAUNIMO
LITERATŪROS
PREMIJA

Alma littera

ANA

Pirmąją ištis šaltą tos žiemos dieną Ana rado lėlę.

Tai buvo žydra diena, aukšta ir vaiski lyg stiklo kupolas virš miesto. Prieš sėsdama ant dviračio Ana apsimovė pirštines. Pakeliui į mokyklą svajojo, kaip nuvažiuos prie jūros, iškart, vidury dienos, kad pažiūrėtų, ar jos pakraščiai jau užšalę. Jie užšals, jei ne šiandien, tai po kelių dienų.

Jie visada užšąla vasarį.

Vaikiškai džiaugdamosi Ana kvėpavo šaltu oru, nusitraukė kaklaskarę nuo smakro, nusismaukė nuo tamsių plaukų kepurę ir svaiginosi šalčiu, kol ėmė suktis galva. Pabandė prisiminti, kurioje dėžėje rūsyje padėtos jos pačiūžos, pasvarstė, ar snigs ir ar slidės jos taip pat laukia rūsyje, o gal ant aukšto, ir ar jai pavyks įkalbėti Gitą ištraukti senas rogutes, tas su raudona virvele. Ko gero, pamanė, Gita jausis tam per sena. Viešpatie, sakys ji, man aštuoniolika, tau irgi beveik tiek, ne jau sėsi ant tų senų rogučių su raudona virvute ir leisisi, kad visi šaipytūsi iš tavęs? Vaikeli, vasarą laikysi abitūros egzaminus, tau turėtų rūpėti kiti dalykai. Statydama dviratį priešais mokyklą Ana šyptelėjo. Gita kadai vadina ją vaikeliu lyg vyresnioji sesuo, nors yra vyresnė tik pusmečiu. Tačiau ji daro visa, kas daroma, kai būni suaugęs arba manaisi esąs suaugęs, visa, ko Ana nedarytų. Penktadienio vakarus leidžia *Fly In* klubo šokiuose.

Jau dveji metai važinėja į mokyklą mopedu ir sako iškart pakeisianti jį į motociklą, kai tik turėsianti pinigų. Rengiasi tik juodai, mūvi siaurikes, gulinėja su bernais – vaikeliai, mums aštuoniolika, tam jau seniai seniai metas, ir tau pamažu reikėtų pradėti ruoštis, – dabar Gita stovi su Henesu prie mokyklos sienos ir rūko.

Ana priėjo prie jų ir žiūrėjo į šilto oro kamuolius, virstančius jai iš burnos.

– Na, – tarė Henesas, – ar ir tu pradėsi?

Ana papurtė galvą.

– Nėra kada.

– Gerai darai, – maloniai pritarė Gita ir uždėjo ranką Anai ant siaurų pečių. – Jei pradėsi, negalėsi liautis. Tai pragaras, vaikeliai, sakau tau. Verčiau tenkinkis oro kamuoliais.

– Išties nežinau, – atsakė Ana, – kodėl turėčiau pradėti rūkyti. Juk yra gausybė kitų dalykų.

Henesas linktelėjo.

– Pavyzdžiui, mokslai, kurgi ne.

– Tai jau, – nerūpestingai atsakė Ana, – jie irgi.

Puikiai žinojo, kad Henesas nesuprato, ką ji turi galvoje, bet tai buvo visai nesvarbu. Ana negalėjo Henesui paaiškinti, kad nori nuvažiuoti prie jūros ir pažiūrėti, ar ši jau užšalus. Ir kad jai rūpi Gitos rogutės su raudona virvele. Jis būtų nesupratęs. O Gita būtų maiviusis dėl rogučių, nors puikiai supratusi Aną. Ir, niekam nematant, tikrai niekam, būtų leidusis su Ana nuo kalno rogutėmis ir elgusis kaip penkiametė, kaip elgėsi paskutinę ir priešpaskutinę žiemą. Lygiai taip pat kaip visas ankstesnes žiemas.

O Henesas ir visi kiti būtų sėdėję ir ruošęsi rašomajam.

– Metas, – tarė Henesas ir pažiūrėjo į laikrodį. – Reikia eiti.

Jis užgesino cigaretę į sieną ir nusipūtė nuo kaktos rusvus plaukus. Aukšinius, pamanė Ana, tamsiai aukšinius. Ir jai dingtelėjo, kad namie jis, matyt, kasdien prieš veidrodį miklinasi nusipūsti juos nuo kaktos. Henesas buvo tobulas. Aukštas, lieknas, protingas, per žiemos atostogas slidinėjo snieglente kažkur Norvegijoje. Turėjo pavardę su prielinksniu „fon“, bet pasirašinėdamas šį praleisdavo, ir tai darė jį dar tobulesnį. Buvo daug priežasčių, kad Gita su Henesu stovėtų prie sienos ir rūkytų. Gita nuolatos ką nors įsimylėdavo, Henesą jau trečią kartą.

Ana negalėjo pakęsti jo lūpų, tos truputį ironiškos šypsenos, skirtos visiems aplinkiniams. Tokios kaip dabar. Kaip tik dabar.

– Gal informuokime mūsų prekyją lenką? – paklausė Henesas ir linktelėjo dviračių stovų pusėn, kur kiūtojo gunktelėjęs vaikinys žalia kariška striuke, užsitraukęs ant akių juodą megztą kepurę, su seno grotuvėlio ausinėmis ausyse. Cigaretė jo rankoje buvo beveik užgesusi, ir Ana pasvarstė, ar jis to nepastebi. Ir ar negalėtų prie jų prieiti, prie Gitos ir Heneso, kad kartu parūkytų.

– Tanatekai! – šuktelėjo Henesas. – Jau aštuonios. Ar eisi su mumis į pamoką?

– Liaukis, – tarė Gita. – Jis tavęs negirdi. Gyvena savo pasaulyje. Eime.

Gita nuskubėjo paskui Henesą, plačiais žingsniais einanti prie stiklinių mokyklos durų, – jie buvo toje pačioje anglų kalbos grupėje, – bet Ana ją sulaikė.

– Žinai... gal tai ir kvailas klausimas, – prabilo ji, – bet...

– Visi klausimai kvaili, – geraširdiškai atsakė Gita.

– Būk gera, – rimtai paprašė Ana. – Paaiškink man, ką reiškia „prekijas“.

Gita pažvelgė į figūrą su juoda vilnone kepure.

– Tau niekas to nepaaiškina, – atsakė ji. – Pusė klasės suka galvas, kodėl atėjo į vienuoliktą. Jis yra toje pačioje vokiečių kalbos grupėje kaip ir tu...

– Paaiškink man *tą žodį*, – neatlyžo Ana. – Kodėl visi jį taip vadina – lenku prekiju? Anksčiau niekada nesusimąščiau.

– Mielas vaikelis, – Gita atsiduso. – Dabar man jau tikrai reikia eiti. Zybenštet savo grupėje nepakenčia vėlavimo. Ir jeigu bent tiek pasuksi savo protingąją galvelę, tai suprasi, ką par-davinėja mūsų draugas lenkas. Žinok, ne rožes.

– *Kaiſą*, – ištarė Ana ir pajuto, kad tas žodis jos lūpose skamba juokingai. – Esi tikra?

– O varge, visa mokykla žino, Ana, – atsakė Gita jau nekantrškai. – Aišku, kad esu tikra, – prie durų ji darsyk atsigręžė ir mirkstelėjo. – Pastaruoju metu jis pakėlė kainą, – pridūrė, pamoję ranka ir smuko pro stiklines duris į vidų.

Ana liko stovėti lauke viena ir jautėsi nei šiaip, nei taip. Vėl bandė prisiminti senas rogutes su raudona virvele, bet į galvą kažkodėl lindo žodžiai „muilo burbulas“. Aš gyvenu, mintijo ji, muilo burbule. Visa mokykla žino, ko nežinau aš. O gal nenoriu žinoti. Bet vis tiek važiuosiu prie jūros, viena, be Gitos. Ir nebenoriu, kad mane vadintų mielu vaikelium, nes aš, kitaip nei ji, žinau, ko noriu, žinau, kad po abitūros kaksiu į Angliją, ką studijuosiu. Vaikščioti apsilvillus juodomis drapanomis ir įsivaizduoti, kad dėl to atrodo gudresnė, yra daug vaikiškiau.

O paskui, po šeštos pamokos, po absoliučiai nykios biologijos, ji rado tą lėlę.

Vėliau dažnai pagalvodavo, kas būtų buvę, jeigu nebūtų jos radusi. Tikriausiai nieko. Viskas būtų likę kaip yra, ji būtų gyvenusi savo muilo burbule, gražiame ir savaip aikštingame, – bet ar gali viskas likti, kaip yra, kai žmogui beveik aštuoniolika? Aišku, ne.

Jų klasė turėjo savo patalpą, nutriušusį kambariūkštį su dviem nurašytais stalais, daugybe žemų medinių kėdžių, sena sofa ir amžinai gendancia kavavire. Ana pirmoji per tą pietų pertrauką atėjo į klasės kambarį, mat buvo pažadėjusi luktelėti Bertilio, tasai norėjo nusikopijuoti jos užrašus, kažką iš vokiečių kalbos. Bertilis visą laiką pamesdavo savuosius, visą laiką atrodė toks išsiblaškęs, kad nepadėjo nė bjaurūs storastikliai akiniai. Ana pamanė, kad jis irgi gyvena muilo burbule, aprasojusiame iš vidaus.

Ir būtų neradusi lėlės, jeigu nebūtų lūkuriavusi Bertilio. Būtų neradusi lėlės, jeigu nebūtų ištraukusi savo daiktų, ieškodama jam užrašų, ir jei jos pieštukas nebūtų nukritęs ant grindų ir pariedėjęs po sofa, jeigu...

Ana pasilenkė paimti pieštuko.

Ir pamatė lėlę.

Ji gulėjo prie pat sienos tarp dulkių ruožų ir kramtomosios gumos popieriukų, gan vieniša. Ana pabandė atitraukti sofą nuo sienos, bet nepajudino iš vietos. Po išsėdėtais minkštais apmušalais ši, matyt, buvo akmeninė, marmurinė arba pilna neišmatuojamo svorio juodųjų visatos skylių. Ana atsigulė priešais sofą kniūbsčia, ištiesė ranką, pasiekė lėlę ir ištraukė. Ir valandėlę buvo su ja viena, kol atėjo kiti.

Laikė dulkėtą lėlę ant kelių, žiūrėjo į ją, ir toji, rodos, atsakė į Anos žvilgsnį. Didumo buvo sulig delnu, lengva, visa skudurinė, su išsiuvinėtomis mėlynomis akimis veide tarp tamsių

kasų, raudonomis lūpomis, mažyte nosimi. Apvilкта gėlėta trumpa suknele – mėlynos gėlės ant balto dugno – truputį nubrizgusia apačia ir tarsi kelnėmis, ne itin nagingo siuvėjo sukurptomis iš senos džinsinės medžiagos. Trumpos suknelės gėlės buvo beveik visai išblukusios, galėjai tik nutuokti buvus darželį. Išsiuvinėtos akys, mėlynos ir išblėsusios, lyg būtų per nelyg daug mačiusios, žvelgė pavargusiu ir bejėgišku žvilgsniu. Ana nubraukė dulkių siūlus nuo lėlės plaukų.

– Iš kur tu atsiradai? – sušnabzdėjo ji. – Ką čia veiki? Koks vaikas tave pametė?

Tebesėdint ant grindų, įvirto pirmoji bendraklasių banga, ir akimirka apėmė keistas norą niekam nerodyti lėlės. Tai, aišku, buvo nesąmonė. Ana atsistojo ir iškėlė ją į viršų.

– Kieno iš jūsų? – paklausė taip garsiai, kad lėlė, rodės, susigūžė. – Radau ją po sofa. Gal kas nors pametė?

– Taip, – tarė Tomas. – Čia mano mėgstamiausia lėlė, klausyk, aš jau kelios dienos jos ieškau!

– Nesąmonė, ji mano! – sušuko Henesas. – Kasdien guldausi ją į lovą! Antraip negaliu užmigti.

– Taip, taip, – pasakė Nikolė. – Vieniems žmonėms tam reikia šunų, kodėl tad nepanaudojus skudurinės lėlės...

– Nagi parodyk, gal ji mano, – įsiterpė Jorgas ir paėmė lėlę iš Anos rankos. – O ne, maniškė su rožinėmis kelnaitėmis. O šita išvis be jų... tai labai nepadoru.

– Duok ją man! – kažkas sušuko, ir lėlė nulėkė oru, o Ana stovėjo ir žiūrėjo, kaip ji svaidoma šen ir ten. Kaip visi iš jos šaiposė. Ir Anos vidujai tarsi susigūžė. Sugniaužė kumščius, bet nieko nepasakė. Jautėsi taip, lyg jai būtų šešeri metai, lyg ta lėlė būtų jos, ir prisiminė, kokios baikščios, išblėsusios ir pavargusios tos lėlės mėlynos akys.

– Gana! – suriko ji. – Liaukitės! Ji kokio nors vaiko, ir jūs negalite... jeigu ji suplyš... juk ji kam nors priklauso! Elgiatės kaip pirmokai!

– Tai abitūros egzaminų baimė, nuo jos neregėtai vaikėjama, – tarsi atsiprašė Tomas, bet lėlės nepaleido. – Gaudyk, – galiausiai pasiūlė, ir jo balsas išties atrodė lyg šešiamečio.

Ana negaudė lėlės. Tai padarė Bertilis, nešiojantis storklikius akinius. Jis tylomis gražino ją Anai. O ši tylomis atkišo lapą, kurį Bertilis norėjo nusikopijuoti. Ir visi pamiršo lėlę.

– Valytoja, – pasakė Bertilis prieš išeidamas, – tikriausiai ji turi vaiką... taip galėtų būti.

– Galėtų, – tarė Ana ir šyptelėjo jam. – Ačiū.

Vis dėlto jam išėjus pamanė, kad nereikėjo šypsotis. Žiūrindama į ją Bertilio akys už tų storų akinių stiklų atrodydavo maldaujančios kaip šuns, ir ji žinojo, ką tai reiškia.

Visiems išsivaikščiojus, kam į popietės pamokas, kam į prekybos centro kepyklą, kam namo, klasės kambarys ištuštėjo ir jame įsivyravo tylą. Ana tebesėdėjo ant sofos viena su lėle ant kelių. Lauke diena vis dar buvo mėlyna. Šerkšnas ant medžių blizgėjo sidabru. Taip, jūra tikrai užšals.

Ji nužvelgė medžių eilę lauke priešais aštuntojo dešimtmečio namo langų sieną, pamatė, kaip linguoja jų šakos, apsunkusios nuo ledo kristalų. Žvilgsnis sustojo ties figūra, sėdinčia ant radiatoriaus prie lango, ir Ana išsigando.

Anksčiau tos figūros ji nebuvo pastebėjusi.

Tai buvo Tanatekas, lenkas prekijas, jis žiūrėjo į ją. Matyt, buvo atėjęs kartu su kitais ir nuo tada ten sėdėjo, tiesiog Ana neatkreipė dėmesio. Dabar ji krūptelėjo.

Jis vis dar buvo su juoda vilnone kepure ir čia, lyginai kaip per vokiečių pamokas, neištarė nė žodžio. Po prasegta kariška striuke buvo matyti juodas megztinis su *Böhse Onkelz* logotipu. Tanateko akys buvo mėlynos.

Ana žinojo tik tiek, kad jis atėjo pas juos po dešimtos klasės iš realinės mokyklos. Dabar neprisiminė nė jo vardo. Buvo su juo visiškai viena. Buvo labai tylu. Ir staiga ji išsigando. Jos pirštai sugniaužė lėlę.

Tanatekas krenkštelėjo. Ir pasakė tai, ko Ana nesitikėjo išgirsti:

– Būk su ja atsargi.

– Ką? – suglumusi paklausė ji.

– Tu ją per smarkiai sugniaužei. Būk su ja atsargi.

Ana pažvelgė į savo rankas, vis dar laikančias lėlę, suprato jo žodžius ir atgniaužė pirštus. Lėlė nukrito ant grindų. Tanatekas papurtė galvą. Paskui atsistojo, priėjo prie Anos, – ši sėdėjo lyg nudiegta, suakmenėjusi, sušalusi, – ir pasilenkė pakelti lėlės, pakėlė ją ir atsitraukė per žingsnį atgal.

– Tai aš, – pasakė jis, – aš ją pamečiau. Supranti?

– Ne, – atvirai prisipažino Ana.

Jis papurtė galvą.

– Kur tau suprasti!

Tanatekas akimirką paturėjo lėlę, laikė ją kaip gyvą padarą. Paskui vėl atsisėdo ant radiatoriaus, pasilenkė paimti ant grindų pūpsančios kuprinės ir įdėjo į ją lėlę virš knygų ir aplankų. Tada vėl atsisėdo ant radiatoriaus, išsitraukė iš kišenės cigaretę, matyt, prisiminė, kad čia negalima rūkyti, gūžtelėjo pečiais ir įkišo ją atgal.

– Hm, – sumurmėjo Ana vis dar baikščiu balsu ir pakilo

nuo sofos. – Hm, jei ta lėlė tikrai tavo... tai viskas gerai. Tai aš galiu eiti. Šiandien daugiau nieko neturiu. Jokių užsiėmimų.

Tanatekas linktelėjo. Vis dėlto Ana neišėjo. Liko vidury kambario lyg kieno laikoma, ir toji akimirka tapo viena iš tų, kurių ji vėliau negalėjo paaiškinti nei sau, nei kam nors kitam. Tiesiog vyko tai, kas turėjo vykti.

Ji stovėjo tol, kol jis buvo priverstas ką nors pasakyti ir galiausiai pasakė:

– Ačiū.

– Už ką ačiū? – paklausė ji.

Anai reikėjo paaiškinimo. Kokio nors.

– Ačiū, kad ją radai, – dar sykį padėkojo jis ir mostelėjo galva į savo kuprinę, iš kurios Ana pamatė kyšant lėlės ranką.

– Hm, é, prašom, – tarė ji, – aš...

Papurtė galvą stebėdamasi savimi ir pabandė trumpai nerūpestingai nusijuokti, taip nusijuokiama gelbstint dorai neprasidėjusį ir benutrūkstantį pokalbį.

– Atrodai taip, lyg ketintum apiplėšti banką, – jam nieko nesupratus ir pažvelgus į Aną, ji pridūrė: – Su ta savo kepure.

– Šalta, – pasakė jis.

– Čia? – paklausė ji ir po nepavykusio juoko pabandė lyg ir šyptelėti, tik nežinojo, ar pavyko.

Tanatekas tebežiūrėjo į ją. Paskui nusiėmė juodą vilnonę kepurę, labai lėtai, lyg atlikdamas ritualą. Jo plaukai buvo šviesūs ir susivėlę. Ana buvo pamiršusi, kad tas vaikinys šviesia-plaukis. Su kepure vaikščiojo jau seniai – savaitė? dvi? Kai kada ateidavo į mokyklą su trijų milimetrų ilgumo plaukais, bet dabar šie buvo beveik apžėlę ausis.

– Ta lėlė, maniau... maniau, kokio nors mažo vaiko... – vėl prašneko ji.

Jis linktelėjo.

– Mažos mergaitės, – ir pats šyptelėjo, – o kieno, tau atrodo? Mano?

Vaikinui šypsantis, Ana prisiminė jo vardą. Abelis. Abelis Tanatekas. Pernai buvo mačiusi kažkokiam sąrašė.

– Tai kieno? – pasiteiravo Ana – didžioji inkvizitorė Ana Lėman, pamanė sau, daug klausinėjanti, atkakli, smalsi.

– Turiu seserį, – atsakė Abelis. – Jai šešeri.

– O kodėl... – kodėl nešiojiesi tą lėlę? Kodėl pametei čia, po sofa, norėjo paklausti didžioji inkvizitorė Ana Lėman, bet nepaklausė, juk didieji inkvizitoriai gali pasirodyti esantys ne labai malonūs.

– Micha, – ištarė Abelis. – Sesers vardas Micha. Apsidžiaugs, kad lėlė atsirado.

Jis pažiūrėjo į laikrodį, atsistojo ir užsimetė kuprinę ant pečių.

– Man metas.

– Taip, man... irgi, – paskubėjo atsakyti Ana.

Jiems drauge išėjus į mėlyną šaltą dieną, Abelis paklausė:

– Juk tu nieko prieš, jei vėl užsidėsiu kepurę?

Šerkšnas ant medžių dabar blizgėjo taip ryškiai, kad reikėjo primerkti akis, o saulės atspindžiai mokyklos kiemo balose žilpinte žilpino.

Aplink buvo šviesiau nei pirma, beveik pavojingai šviesu.

Aplink dviračius būriavosi penktokų ar šeštokų šutvė. Ana žiūrėjo, kaip Abelis Tanatekas rakina dviratį. Ji turėjo tiek daug klausimų, kuriuos reikėjo užduoti dabar, tučiuojau, kol nesibai-gė judviejų pokalbis, kol tas vaikinaiš nevirto anonimine gunktelėjusia figūra su kištukais ausyse, lenku prekiju, kuriam ši pravardė buvo kaip apvalkalas, neleidžiantis liestis prie turinio.